

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

نویسنده: طه نوراللهی^{۱)}

با همکاری حسین امیدمقدم^{۲)}

مقدمه

در تعریف چه کسی جوان است و به چه گروهی، جمعیت جوان اطلاق می‌شود ممکن است در هر جامعه و با توجه به خصوصیات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن جامعه متفاوت باشد. در مطالعات جمعیتی به منظور قابلیت مقایسه داده‌ها و همچنین درک یکسان، افرادی که سن آنها بین ۱۵ تا ۲۴ سال است به عنوان جمعیت جوان محسوب می‌شوند. بررسی روند تحولات جمعیتی کشور نشان می‌دهد ایران دست کم تا سالهای آغازین قرن حاضر (چهاردهم شمسی) با پدیده‌ای به نام جوانی جمعیت روبرو نبوده است. وجود قحطی، رواج بیماریهای همه‌گیر، سوانح طبیعی مرگبار همچون زلزله، فقر اقتصادی مهاجرتهای دستجمعی به سایر سرزمینهای هم‌مرز ایران از جمله عوامل کاهش جمعیت تا اوایل قرن چهاردهم شمسی بوده است. از این رو جوانی جمعیت کشور پدیده‌ای کاملاً "متاخر و مربوط به ۶-۵ دهه اخیر است.

۱- روش پژوهش:

برای بررسی روند مقولات جمعیت جوان کشور و مقایسه آن با سایر کشورهای جهان به ترتیب از نتایج سرشماریهای جمعیتی کشور در سالهای ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و نشریات سازمان ملل استفاده شده است. برای انجام بررسی از شاخص‌هایی نظیر سهم جمعیت جوان در جمعیت کل، میزان باسوادی جمعیت جوان، عمومیت ازدواج جمعیت جوان و ... استفاده شده است.

۱- کارشناس مسئول آمارهای نیروی انسانی در اداره کل آمارهای اجتماعی - اقتصادی مرکز آمار ایران.

۲- کارشناس آمارهای نیروی انسانی در اداره کل آمارهای اجتماعی - اقتصادی مرکز آمار ایران.

روش مطالعه به شکل مقطعی بوده است و در مقاطع ده ساله زمان انجام سرشماری‌های جمعیتی کشور جمعیت جوان مورد بررسی^۱ قرار می‌گیرد.

۲ - یافته های پژوهش :

الف - تحولات جمعیت جوان

در سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ که به عنوان اولین مرجع علمی شناخت ویژگیهای سنی و جنسی جمعیت کشور است ۱۵/۴ درصد از کل جمعیت کشور را جوانان تشکیل می‌داده‌اند که به عنوان اولین نشانه‌های ملموس جوان بودن جمعیت کشور قلمداد می‌شود. همراه با تشدید آهنگ رشد جمعیت کشور، تعداد و نسبت جمعیت جوان نیز روند فزاینده‌ای می‌گیرد به طوری که تعداد جمعیت جوان کشور از ۲/۹ میلیون نفر در سال ۱۳۳۵ به ۱۲/۳ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ می‌رسد. بدین ترتیب متوسط رشد سالانه جمعیت جوان در این دوره ۳/۷ درصد است که از متوسط رشد سالانه کل جمعیت کشور در طی همین دوره (۲/۹ درصد) بیشتر است. سهم جمعیت جوان در ترکیب جمعیتی کشور نیز در همین فاصله از ۱۵/۴ درصد به ۲۰/۵ درصد رسیده است.

جدول ۱- تحولات جمعیت جوان کشور در طی سالهای ۷۵ - ۱۳۳۵

سال	جمعیت (هزار نفر)	جمعیت جوان ۱۵-۲۴ ساله (هزار نفر)	سهم جمعیت جوان در جمعیت کشور (درصد)		متوسط رشد سالانه (درصد)
			جمعیت	جمعیت جوان	
.....۱۳۳۵	۱۸۹۵۵	۲۹۱۸	۱۵/۴	-	-
.....۱۳۴۵	۲۵۷۸۹	۳۹۱۹	۱۵/۲	۳/۱	۳/۰۰
.....۱۳۵۵	۳۳۷۰۹	۶۳۹۲	۱۹/۰۰	۲/۷	۵/۰۰
.....۱۳۶۵	۴۹۴۴۵	۹۳۸۶	۱۹/۰۰	۳/۹	۳/۹
.....۱۳۷۵	۶۰۰۵۵	۱۲۳۳۸	۲۰/۵	۲/۰۰	۲/۸

۱- Statistical Charts and Indicators on the Situation of Youth 1985-1995

دنباله جدول ۱ - تحولات جمعیت جوان کشور در طی سالهای ۷۵ - ۱۳۳۵ (دنباله)

امید به زندگی در بدو تولد (سال)	نسبت جنسی		سال
	جمعیت جوان	کل جمعیت	
۴۰	۹۳	۱۰۴	۱۳۳۵
۴۶	۹۵	۱۰۷	۱۳۴۵
۵۷	۹۸	۱۰۶	۱۳۵۵
۶۲	۱۰۳	۱۰۵	۱۳۶۵
۶۸/۵	۹۹	۱۰۳	۱۳۷۵

در فاصله سالهای ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۵ متوسط رشد جمعیت جوان جهان ۰/۴ درصد بوده است. دامنه اختلاف متوسط رشد جمعیت جوان در مناطق مختلف جهان بسیار زیاد می باشد به طوری که در شمال افریقا متوسط رشد سالانه جمعیت جوان در حدود ۳ درصد و در جنوب و غرب آسیا بیشتر از ۲ درصد است. همچنین ۶۰ درصد جمعیت جوان جهان در کشورهای در حال توسعه آسیا و ۲۳ درصد نیز در کشورهای در حال توسعه افریقا، امریکای لاتین و کارائیب زندگی می کنند. بررسی سهم جمعیت جوان در بین کشورهای جهان بر حسب مناطق توسعه یافته و در حال توسعه نشان می دهد که تفاوت عمده ای بین این مناطق وجود دارد به طوری که این سهم در کشورهای توسعه یافته کمتر از ۱۵ درصد و در کشورهای در حال توسعه به بیش از ۲۰ درصد می رسد.

جدول ۲ - سهم جمعیت جوان از جمعیت کل در کشورهای منتخب

کشور	سال	سهم جمعیت جوان از جمعیت کل
جهان		
	۱۹۹۵	۱۸
کشورهای توسعه یافته	سوئیس	۱۲
	سوئد	۱۲
	آلمان	۱۲
	امریکا	۱۳
ایران		
	۱۹۹۶	۲۱
کشورهای در حال توسعه	ترکیه	۲۱
	سوریه	۲۱
	الجزایر	۲۱
	مکزیک	۲۱

متوسط رشد سالانه جمعیت جوان کشور طی دوره ۷۵-۱۳۶۵، ۲/۸ درصد بوده است که در مقایسه با متوسط رشد سالانه جمعیت کل در این دوره (۲ درصد) از رشد بالایی برخوردار است. هر چند طبق نتایج سرشماری‌های جمعیتی کشور از سال ۱۳۵۵ از متوسط رشد سالانه جمعیت جوان کاسته شده است ولی شمار آنها افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است به طوری که از ۶/۴ میلیون نفر در سال ۱۳۵۵ به ۱۲/۳ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ رسیده است.

جدول ۳ - متوسط سالانه جمعیت جوان در کشورهای منتخب

متوسط رشد سالانه	دوره	کشور
۰/۴	۱۹۹۰-۱۹۹۵	جهان
-۲/۵	۱۹۹۰-۱۹۹۵	سوئیس
-۱/۵	۱۹۹۰-۱۹۹۵	سوئد
-۲/۵	۱۹۹۰-۱۹۹۵	آلمان
-۰/۵	۱۹۹۰-۱۹۹۵	امریکا
۲/۸	۱۹۸۶-۱۹۹۶	ایران
۲/۸	۱۹۹۰-۱۹۹۵	ترکیه
۳/۴	۱۹۹۰-۱۹۹۵	سوریه
۲/۸	۱۹۹۰-۱۹۹۵	الجزایر
۱/۷	۱۹۹۰-۱۹۹۵	مکزیک

نسبت جنسی عبارت است از تعداد مردانی که در برابر هر ۱۰۰ نفر زن وجود دارد. مقایسه نسبت جنسی جمعیت کل و جمعیت جوان نشان می دهد که در کلیه سرشماریهای جمعیتی کشور نسبت جنسی جمعیت جوان کمتر از نسبت جنسی جمعیت کل بوده است و دلیل عمده آن نیز عدم گزارش صحیح سن مردان در سنین ۲۴-۱۵ ساله (اکثر سالهای این گروه سنی در سنین مربوط به خدمت سربازی قرار می گیرند) در سرشماریها بوده است.

نسبت جنسی در برخی از کشورهای غرب و شرق آسیا و همچنین اقیانوسیه به صورت غیر عادی بالا است (۱۰۶). از دلایل عمده آن بالا بودن میزان مرگ و میر دختران نسبت به پسران در این سنین، ترجیح جنسی به هنگام تولد و همچنین مهاجرت مردان جوان به این کشورها می باشد.

جدول ۴ - نسبت جنسی جمعیت جوان در کشورهای منتخب

کشور	سال	نسبت جنسی	
جهان	۱۹۹۵	۱۰۵	
کشورهای توسعه یافته	سوئیس	۱۹۹۵	۱۰۲
	سوئد	۱۹۹۵	۱۰۵
	آلمان	۱۹۹۵	۱۰۶
	امریکا	۱۹۹۵	۱۰۳
ایران	۱۹۹۶	۹۹	
کشورهای در حال توسعه	ترکیه	۱۹۹۵	۱۰۶
	سوریه	۱۹۹۵	۱۰۵
	الجزایر	۱۹۹۵	۱۰۴
	مکزیک	۱۹۹۵	۱۰۰

ب - وضع سواد و آموزش جمعیت جوان

میزان باسوادی در ایران در طول زمان افزایش یافته و در سالهای اخیر سرعت و شتاب بیشتری داشته است. به این معنی که میزان باسوادی از ۱۵/۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۹ درصد در سال ۱۳۴۵، ۴۷ درصد در سال ۱۳۵۵، ۶۱/۸ درصد در سال ۱۳۶۵ و بالاخره ۷۹/۵ درصد در سال ۱۳۷۵ رسیده است. سرعت رشد میزان باسوادی به ویژه در مقطع زمانی ۱۰ ساله اخیر (۷۵-۱۳۶۵) قابل ملاحظه است. میزان باسوادی جمعیت جوان در سال ۱۳۷۵ به ۹۲/۹ درصد رسیده است. به عبارت دیگر در سال ۱۳۷۵ از هر ۱۰۰ نفر جمعیت جوان کشور ۹۳ نفر باسواد و ۷ نفر بی سواد بوده اند این میزان در سال ۱۳۷۵ برای مردان ۹۵/۴ درصد و برای زنان ۹۰/۳ درصد بوده است. چنانچه به شمار جمعیت جوان نیز توجه کنیم مشخص می شود در سال ۱۳۷۵ از ۱۲/۳ میلیون نفر جمعیت جوان در حدود ۸۸۱ هزار نفر بی سواد بوده اند در حالیکه از جمعیت ۶ ساله و بیشتر کشور بیش از ۱۰/۷ میلیون نفر بی سواد بوده که در این میان سهم

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

گزیده مطالب آماری شماره-۴۴

جمعیت جوان فقط ۸/۲ درصد بوده است.

جدول ۵ - میزان باسوادی جمعیت جوان کشور برحسب جنس درسالهای ۷۵-۱۳۳۵

سال	مردوزن		مرد		زن	
	بی سواد	باسواد	بی سواد	باسواد	بی سواد	باسواد
.....۱۳۳۵	۱۹/۰	۸۱/۰	۲۷/۵	۷۱/۵	۱۰/۰	۹۰/۰
.....۱۳۴۵	۳۷/۹	۶۲/۴	۵۲/۴	۴۷/۶	۲۳/۶	۷۶/۴
.....۱۳۵۵	۵۶/۱	۴۳/۹	۷۰/۵	۲۹/۵	۴۲/۱	۵۷/۹
.....۱۳۶۵	۷۵/۱	۲۴/۹	۸۴/۳	۱۵/۷	۶۵/۴	۳۴/۶
.....۱۳۷۵	۹۲/۹	۷/۱	۹۵/۴	۴/۶	۹۰/۳	۹/۷

به هر حال کاهش میزان باسوادی و دسترسی خانواده‌ها و طبعاً جوانان به امکانات و تسهیلاتی نظیر بهداشت و درمان، برق، آب، تلفن و شبکه‌های ارتباطی نسبت به سالهای گذشته به نحو چشمگیری گسترش یافته و بر اثر این فعل و انفعالات، جوانان اینک متوسط طول عمر و سالهای امید به زندگی بیشتری را در مقایسه بانسل پدران خود انتظار می‌کشند.

در بسیاری از کشورهای جهان نیز میزان باسوادی جمعیت جوان با سرعت قابل ملاحظه‌ای در حال افزایش است ولی هنوز در بسیاری از کشورهای افریقای و آسیایی فاصله زیادی بین میزان باسوادی مردان و زنان وجود دارد. در این کشورها میزان بی سواد مردان در حدود ۲۰ درصد و زنان در حدود ۴۰ درصد است.

جدول ۶ - میزان بیسوادی جمعیت جوان در کشورهای منتخب

کشور	سال	مرد	زن
جهان	۱۹۹۵	۱۰/۹	۱۹/۲
کشورهای توسعه یافته	۱۹۸۱	۵/۳	۵/۴
ایران	۱۹۹۶	۴/۶	۹/۷
کشورهای ترکیه	۱۹۹۰	۳/۴	۱۲/۱
درحال توسعه سوریه	۱۹۸۱	۱۱/۲	۴۱/۵
الجزایر	۱۹۸۷	۱۳/۸	۳۷/۸
مکزیک	۱۹۹۰	۴/۵	۵/۱

* در کشورهای توسعه یافته میزان بی سوادی جمعیت جوان قابل اغماض است.

کیفیت باسوادی که با شاخص نسبت دارندگان تحصیلات عالی به جمعیت باسواد سنجیده می‌شود در طی سالهای اخیر تحولات چشمگیری داشته است به طوری که این نسبت در بین جوانان باسواد از ۱/۷۴ درصد در سال ۱۳۴۵ به ۴/۱۱ درصد در سال ۱۳۵۵ و ۷ درصد در سال ۱۳۷۵ رسیده است. به عبارت دیگر در سال ۱۳۷۵ از هر ۱۰ نفر جوان باسواد، ۷ نفر دارای تحصیلات عالی بوده‌اند. این نسبت در سال ۱۳۷۵ برای مردان جوان ۷/۳ درصد و برای زنان جوان ۶/۷ درصد بوده است. نسبت جنسی دارندگان تحصیلات عالی در جمعیت جوان نیز در طی سالهای اخیر دارای تحولاتی بوده است که نشان دهنده بالا رفتن سهم زنان جوان در آموزش عالی و توجه بیشتر آنها به کسب مدارج تحصیلات عالی است.

ج. وضع زناشویی جمعیت جوان

متوسط سن در هنگام اولین ازدواج در کشور در طول زمان افزایش داشته است به طوری که برای مردان از سن ۲۴/۹ سالگی در سال ۱۳۳۵ به ۲۵/۲ سالگی در سال ۱۳۷۵ و برای زنان از بین ۱۹ سالگی در سال ۱۳۳۵ به ۲۱/۹ سالگی در سال ۱۳۷۵ رسیده است. اختلاف متوسط سن در

هنگام اولین ازدواج بین زنان و مردان از ۵/۹ سال در سال ۱۳۳۵ به ۳/۳ سال در سال ۱۳۷۵ رسیده است.

جدول ۷ - متوسط سن در هنگام اولین ازدواج برحسب جنس در سالهای ۱۳۳۵-۷۵

سال	مرد	زن
۱۳۳۵	۲۴/۹	۱۹/۰
۱۳۴۵	۲۵/۰	۱۸/۴
۱۳۵۵	۲۴/۱	۱۹/۷
۱۳۶۵	۲۳/۸	۱۹/۹
۱۳۷۵	۲۵/۲	۲۱/۹

متوسط سن در اولین ازدواج برای هر دو جنس در کشورهای جهان از مرز سن ۲۰ سالگی می‌گذرد ولی هنوز متوسط سن در اولین ازدواج برای زنان ۳ تا ۴ سال کمتر از متوسط سن ازدواج مردان است. بالاترین اختلاف بین متوسط سن ازدواج مردان و زنان (۴ تا ۵ سال) مربوط به کشورهای آفریقایی و آسیای غربی می‌باشد.

بالاترین متوسط سن ازدواج برای مردان مربوط به کشورهای توسعه یافته، امریکای لاتین و کارائیب در حدود ۲۸ سالگی و پایین ترین آن (در حدود ۲۴ سالگی) مربوط به کشورهای آسیای جنوب مرکزی است.

پایین ترین متوسط سن ازدواج برای زنان مربوط به کشورهای آفریقایی و آسیای جنوب مرکزی در حدود ۲۱ سالگی است.

از جوانان کشور در سال ۱۳۷۵، حدود ۳ میلیون نفر دارای همسر بوده‌اند که از این تعداد ۲۶/۲ درصد را مردان و ۷۳/۸ درصد از زنان تشکیل می‌داده‌اند. میزان عمومیت ازدواج مردان در

گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله در طی سرشماریهای جمعیتی کشور از ۶/۳ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲/۵ درصد در سال ۱۳۷۵ و برای زنان ۱۹-۱۵ ساله از ۴۱ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱۷/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ رسیده است. در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله این میزان برای مردان از ۳۲/۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۷/۲ درصد در سال ۱۳۷۵ و برای زنان از ۸۴/۷ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۶۰/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ کاهش دانسته است.

جدول ۸ - میزان عمومیت ازدواج در بین جوانان برحسب سن و جنس در سالهای ۱۳۳۵-۷۵

سال		ساله ۱۵-۱۹		ساله ۲۰-۲۴	
		مرد	زن	مرد	زن
۱۳۳۵	۶/۳	۴۱/۰	۳۲/۶	۸۴/۷
۱۳۴۵	۴/۳	۴۵/۶	۳۰/۶	۸۶/۳
۱۳۵۵	۶/۵	۳۴/۳	۳۹/۵	۷۸/۶
۱۳۶۵	۴/۴	۳۲/۳	۳۴/۹	۷۲/۳
۱۳۷۵	۲/۵	۱۷/۷	۲۷/۲	۶۰/۱

بررسی میزان عمومیت ازدواج جمعیت جوان برحسب جنس نشان می‌دهد که در بین کشورهای مختلف جهان این میزان دارای دامنه اختلاف زیادی است به طوری که در بین مردان ۱۹-۱۵ ساله، کمتر از ۶ درصد می‌باشد در حالیکه در میان زنان ۱۹-۱۵ ساله کشورهای افریقایی و آسیای جنوب مرکزی در حدود ۲۰ درصد است. این میزان در میان سایر کشورهای در حال توسعه به جزء کشورهای آسیای شرقی برای زنان ۱۹-۱۵ ساله در حدود ۱۰ درصد است، در کشورهای آسیای شرقی و کلیه کشورهای توسعه یافته این میزان حداکثر به ۲ درصد می‌رسد.

در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله بالاترین میزان عمومیت ازدواج در کشورهای آسیای جنوب غربی با ۴۰ درصد برای مردان و ۷۰ درصد برای زنان مشاهده شده است.

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

گزیده مطالب آماری شماره-۴۴

جدول ۹ - میزان عمومیت ازدواج در گروههای سنی ۱۹-۱۵ ساله و ۲۴-۲۰ ساله برحسب جنس در کشورهای منتخب

کشور		سال		ساله ۲۰-۲۴	
		مرد	زن	مرد	زن
کشورهای سوئیس	۱۹۹۶	۰/۲	۱/۴	۶/۶	۱۷/۸
توسعه سوئد	۱۹۹۶	۰/۱	۰/۵	۲/۴	۷/۵
یافته آلمان	۱۹۹۶	۰/۲	۱/۵	۶/۷	۱۸/۶
امریکا	۱۹۹۶	۱/۲	۳/۹	۱۷/۸	۲۸/۵
ایران		۲/۵	۱۷/۷	۲۷/۲	۶۰/۱
کشورهای ترکیه	۱۹۹۶	۴/۱	۱۵/۱	۲۷/۹	۶۱/۱
درحال سوریه*	۱۹۹۶	۰۰	۰۰	۰۰	۰۰
توسعه الجزایر	۱۹۹۶	۰/۷	۹/۲	۱۰/۷	۴۵/۶
مکزیک*	۱۹۹۶	۰۰	۰۰	۰۰	۰۰

* اطلاعات در دسترس نیست.

د. سرپرستی خانوار و جمعیت جوان:

بررسیها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۵ سرپرستی حدود ۵ درصد خانوارهای کشور را جوانان به عهده دارند و حدود ۱۲۰ هزار پسر و دختر جوان که خود ازدواج نکرده‌اند به سبب دلایلی از جمله مرگ پدر یا از کار افتادگی نان‌آور خانوار سرپرستی خانوار را به عهده گرفته‌اند. اگر بررسی را برحسب تعداد نفرات تحت سرپرستی انجام دهیم مشخص می‌شود از جوانانی که سرپرستی خانوار را به عهده دارند حدود ۶/۲ درصد آنان سرپرستی خانوارهای ۶ نفر و بیشتر را برعهده دارند. در سال ۱۳۷۵ از جمعیت مردان واقع در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله، ۱۶/۳ درصد و از جمعیت زنان همین گروه سنی ۱/۴ درصد، سرپرستی خانوارها را عهده‌دار بوده‌اند.

در سال ۱۹۹۵ در کشورهای توسعه یافته، کشورهای جنوب غربی آسیا و برخی از کشورهای

آفریقایی در حدود ۲۵ تا ۳۵ درصد از مردان جوان ۲۴-۲۰ ساله سرپرست خانوار خود بوده‌اند. در حالیکه در کشورهای شرق و جنوب شرق آسیا این نسبت در حدود ۱۵ درصد می‌باشد. همچنین نزدیک به ۱۵ درصد زنان ۲۴-۲۰ ساله در کشورهای توسعه یافته سرپرست خانوار هستند در حالیکه فقط در حدود ۲ درصد از زنان این گروه سنی در کشورهای جنوب شرق و جنوب مرکزی آسیا سرپرستی خانوارهای خود را به عهده داشته‌اند.

جدول ۱۰ - میزان سرپرستی خانوارها در بین جمعیت ۲۴-۲۰ ساله برحسب جنس در کشورهای منتخب

کشور	سال	مرد	زن	
کشورهای توسعه یافته	سوئیس	۱۹۹۵	۲۹/۲	۲۲/۹
	سوئد	۱۹۹۵	۴۵/۱	۳۰/۵
	آلمان	۱۹۹۵	۳۲/۵	۲۴/۱
	امریکا	۱۹۹۵	۲۷/۵	۲۴/۰
ایران				
کشورهای در حال توسعه	ترکیه*	۱۹۹۵	۰۰	۰۰
	سوریه*	۱۹۹۵	۰۰	۰۰
	الجزایر	۱۹۹۵	۰/۷	۹/۳
	مکزیک	۱۹۹۵	۲۵/۳	۲/۸

* اطلاعات در دسترس نیست.

ه- فعالیت و اشتغال جمعیت جوان:

در سال ۱۳۷۵ از جمعیت ۲۴-۱۵ ساله، ۳/۷۹ میلیون نفر فعال از نظر اقتصادی بوده‌اند در نتیجه میزان فعالیت در بین جوانان ۳۰/۷ درصد بوده است. بررسی میزان فعالیت به تفکیک دو

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

گزیده مطالب آماری شماره-۴۴

گروه سنی جمعیت جوان نشان می‌دهد میزان فعالیت در طول زمان کاهش داشته است به این معنی که میزان فعالیت در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله از ۴۶/۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۴۱/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ و در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله از ۴۸/۹ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۴۳/۰ درصد در سال ۱۳۷۵ رسیده است. تعداد جمعیت فعال از نظر اقتصادی گروه سنی ۱۹-۱۵ نیز از ۶۵۹ هزار نفر در سال ۱۳۳۵ به ۱/۵۵ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ و در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله از ۷۳۲ هزار نفر به سال ۱۳۳۵ به ۲/۲۴ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ رسیده است.

جدول ۱۱ - میزان فعالیت جمعیت جوان برحسب سن و جنس در سالهای ۷۵-۱۳۳۵

ساله ۱۵-۱۹			ساله ۱۵-۲۴			سال
زن	مرد	مردوزن	زن	مرد	مردوزن	
۱۲/۱	۸۰/۷	۴۶/۴	۱۰/۶	۸۷/۴	۴۷/۷	۱۳۳۵
۱۵/۵	۶۸/۹	۴۱/۷	۱۴/۹	۷۷/۸	۴۵/۵	۱۳۴۵
۱۵/۷	۵۳/۳	۳۴/۷	۱۶/۷	۶۷/۴	۴۱/۸	۱۳۵۵
۹/۴	۵۰/۴	۳۰/۴	۱۰/۶	۶۶/۳	۳۸/۸	۱۳۶۵
۸/۶	۳۴/۷	۲۱/۷	۱۰/۶	۵۱/۰	۳۰/۷	۱۳۷۵

ساله ۲۰-۲۴			سال
زن	مرد	مردوزن	
۹/۳	۹۴/۲	۴۸/۹	۱۳۳۵
۱۴/۲	۹۰/۸	۵۰/۳	۱۳۴۵
۱۷/۹	۸۶/۴	۵۰/۸	۱۳۵۵
۱۲/۰	۸۶/۳	۴۹/۳	۱۳۶۵
۱۳/۲	۷۳/۷	۴۳/۰۰	۱۳۷۵

آمارها نشان می‌دهد میزان فعالیت جمعیت جوان از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ سالانه به طور متوسط ۰/۴ درصد کاهش داشته است. بیشترین کاهش میزان فعالیت جمعیت جوان مربوط به دوره دهساله ۱۳۶۵-۷۵ است که سالانه به طور متوسط ۰/۸ درصد کاهش داشته است. میزان فعالیت زنان جوان از سال ۱۳۳۵ تا سال ۱۳۵۵ افزایش داشته است و سپس در دوره ۱۳۶۵-۱۳۵۵ افت شدیدی رانشان می‌دهد و سرانجام میزان فعالیت زنان جوان در سال ۱۳۷۵ در سطح ثابتی نسبت به سال ۱۳۶۵ باقی می‌ماند.

جدول ۱۲- تعداد جمعیت فعال جوان، سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال و متوسط رشد سالانه آن برحسب جنس در سالهای ۱۳۳۵-۷۵

سال	مردوزن			مرد		
	جمعیت فعال جوان	سهم جمعیت فعال جوان	متوسط رشد سالانه	جمعیت فعال جوان	سهم جمعیت فعال جوان	متوسط رشد سالانه
	از جمعیت فعال جوان	از جمعیت فعال جوان	جمعیت فعال جوان	از جمعیت فعال جوان	از جمعیت فعال جوان	جمعیت فعال جوان
۱۳۳۵	۱۳۹۱۳۷۱	۲۲/۷	-	۱۲۳۱۳۸۱	۲۲/۴	-
۱۳۴۵	۱۷۳۲۹۲۰	۲۲/۸	۲/۲	۱۴۴۱۰۵۵	۲۱/۹	۱/۶
۱۳۵۵	۲۶۶۹۴۰۷	۲۷/۲	۴/۴	۲۱۲۹۱۳۶	۲۵/۵	۴/۰
۱۳۶۵	۳۶۴۶۳۵۴	۲۸/۴	۳/۲	۳۱۵۷۴۳۹	۲۷/۴	۴/۰
۱۳۷۵	۳۷۹۰۹۴۹	۲۳/۷	۰/۴	۳۱۳۴۰۷۸	۲۲/۴	-۰/۱

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

گزیده مطالب آماری شماره-۴۴

جدول ۱۲- تعداد جمعیت فعال جوان، سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال و متوسط رشد سالانه آن برحسب جنس در سالهای ۷۵-۱۳۳۵ (دنباله)

سال	زن		
	جمعیت فعال جوان	سهم جمعیت فعال جوان از جمعیت فعال	متوسط رشد سالانه جمعیت فعال جوان
.....۱۳۳۵	۱۵۹۹۹۰	۲۷/۸	-
.....۱۳۴۵	۲۹۱۸۶۵	۲۹/۲	۶/۲
.....۱۳۵۵	۵۴۰۲۷۱	۳۷/۳	۶/۴
.....۱۳۶۵	۴۸۸۹۱۵	۳۷/۳	-۱/۰
.....۱۳۷۵	۶۵۶۸۷۱	۳۲/۲	۳/۰

سهم جمعیت فعال ۲۴-۱۵ ساله از کل جمعیت فعال در طی سرشماریهای انجام شده به جزء دوره ده ساله ۷۵-۱۳۶۵ افزایش داشته است به این معنی که این سهم از ۲۲/۷ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۸/۴ درصد در سال ۱۳۶۵ رسیده است. ولی در سال ۱۳۷۵ سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال به ۲۳/۷ درصد کاهش داشته است. چنانچه به تعداد جمعیت فعال جوان توجه کنیم مشخص می شود این تعداد از ۱/۳۹ میلیون نفر در سال ۱۳۳۵ به ۳/۷۹ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ رسیده است. مطالعه تعداد جمعیت فعال جوان برحسب جنس نشان می دهد که تعداد جمعیت فعال جوان مرد در طی دوره ۷۵-۱۳۶۵ و تعداد جمعیت فعال جوان زن در طی دوره ۶۵-۱۳۵۵ کاهش داشته است. بررسی هانشان می دهد در سایر کشورها نیز سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال در سالهای اخیر کاهش نسبی داشته است.

هر چند تعداد جمعیت فعال جوان در کشورهای توسعه یافته و کشورهای شرق و جنوب آسیا افزایش بسیار ناچیزی داشته است ولی در کشورهای افریقایی، آسیای جنوب مرکزی، آسیای غربی و اقیانوسیه این تعداد بیش از ۲ درصد در سال رشد داشته است. بررسی میزان رشد

جمعیت فعال جوان به تفکیک جنس نشان می دهد رشد جمعیت فعال زنان جوان از رشد جمعیت فعال مردان جوان بیشتر بوده است .

جدول ۱۳ - میزان فعالیت جمعیت جوان برحسب جنس در کشورهای منتخب

کشور		سال	۱۹-۱۵ ساله		۲۴-۲۰ ساله	
			مرد	زن	مرد	زن
کشورهای سوئیس	۱۹۹۵	۲۶	۴۶	۷۹	۸۰	
توسعه سوئد	۱۹۹۵	۲۱	۳۸	۷۶	۸۰	
یافته آلمان	۱۹۹۵	۴۱	۳۶	۸۰	۷۶	
امریکا	۱۹۹۵	۴۰	۴۰	۷۲	۷۲	
ایران		۱۹۹۶	۳۵	۹	۷۴	۱۳
کشورهای ترکیه	۱۹۹۵	۶۴	۴۶	۸۹	۵۴	
درحال سوریه	۱۹۹۵	۴۲	۲۲	۸۰	۳۱	
توسعه الجزایر	۱۹۹۵	۳۳	۱۳	۸۳	۳۳	
مکزیک	۱۹۹۵	۵۵	۳۱	۸۴	۴۴	

در بسیاری از کشورهای جهان به جزء کشورهای توسعه یافته سهم زنان و مردان جوان فعال از کل جمعیت فعال در همان جنس در حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد می باشد. در حالیکه کشورهای توسعه یافته این سهم در حدود ۱۵ درصد است.

در فاصله سالهای ۹۵-۱۹۹۰ تعداد زنان و مردان جوان فعال در کشورهای توسعه یافته و شرق آسیا کاهش داشته است و در کشورهای جنوب شرقی آسیا نیز دارای متوسط رشد سالانه کمتر از یک درصد بوده است. اما تعداد زنان جوان فعال در کشورهای شمال آفریقا، غرب آسیا و اقیانوسیه به سرعت در حال افزایش است.

نگرشی آماری بر جمعیت جوان کشور

گزیده مطالب آماری شماره-۴۴

جدول ۱۴ - سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال و متوسط رشد سالانه آن در کشورهای منتخب

مرد		سال	کشور	
متوسط رشد* سالانه جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله	سهم جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله از جمعیت فعال			
-۳/۷	۱۳ ۱۹۹۵	سوئیس	کشورهای
-۱/۸	۱۴ ۱۹۹۵	سوئد	توسعه
-۳/۸	۱۳ ۱۹۹۵	آلمان	یافته
-۱/۳	۱۵ ۱۹۹۵	امریکا	
-۰/۱	۲۲ ۱۹۹۶		ایران
۲/۷	۲۸ ۱۹۹۵	ترکیه	کشورهای
۲/۷	۲۸ ۱۹۹۵	سوریه	در حال
۲/۴	۲۶ ۱۹۹۵	الجزایر	توسعه
۱/۶	۲۸ ۱۹۹۵	مکزیک	

* متوسط رشد سالانه جمعیت فعال جوان ایران مربوط به دوره ۹۶-۱۹۸۶ و سایر کشورها مربوط به دوره ۹۵-۱۹۹۰ می باشد.

جدول ۱۴ - سهم جمعیت فعال جوان از کل جمعیت فعال و متوسط رشد سالانه آن در کشورهای منتخب (دنباله)

کشور	سال	زن	
		سهم جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله از جمعیت فعال	متوسط رشد سالانه جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله *
کشورهای سوئیس	۱۹۹۵	۲۷	-۲/۹
توسعه سوئد	۱۹۹۵	۱۷	-۱/۷
یافته آلمان	۱۹۹۵	۲۵	-۴/۳
امریکا	۱۹۹۵	۲۶	-۱/۰
ایران	۱۹۹۶	۳۲	۳/۰
کشورهای ترکیه	۱۹۹۵	۳۱	۴/۳
درحال سوریه	۱۹۹۵	۳۵	۴/۸
توسعه الجزایر	۱۹۹۵	۳۰	۵/۹
مکزیک	۱۹۹۵	۳۳	۳/۱

خلاصه و جمع‌بندی:

از مقایسه نتایج سرشماری‌های جمعیتی کشور و مقایسه آن با اطلاعات مربوط به سایر کشورهای جهان برای بررسی روند تحولات جمعیت جوان کشور مشخص می‌شود:

- هرچند از متوسط رشد سالانه جمعیت جوان کشور کاسته شده است ولی سهم جمعیت جوان از جمعیت کل کشور روبه افزایش است. این سهم در سال ۱۳۷۵، ۲۰/۵ درصد بوده است که در مقایسه با کشورهای توسعه یافته بالا است.

- سهم جوانان کشور از جمعیت جوان دنیا ۱۲ در هزار است. به عبارت دیگر در سال ۱۳۷۵ از

هر ۱۰۰۰ نفر جوان در جهان، ۱۲ نفر آن در ایران زندگی می‌کرده‌اند.

- نسبت جنسی جمعیت جوان کشور به دلیل عدم گزارش صحیح سن مردان در سنین سربازی پایین‌تر از نسبت جنسی سایر کشورهاست.

از دلایل بالا بودن نسبت جنسی جمعیت جوان کشورهای مختلف می‌توان به بالا بودن مرگ و میر زنان جوان نسبت به مردان جوان، ترجیح جنسی به هنگام تولد و ترجیح مهاجرتی مردان جوان در این کشورها اشاره کرد.

- میزان بی‌سوادی جمعیت جوان کشوری سالهای اخیر به صورت قابل ملاحظه‌ای کاهش داشته است ولی هنوز آن میزان در بین زنان جوان بیش از دو برابر مردان جوان است.

- با وجود افزایش متوسط سن در هنگام اولین ازدواج مردان و زنان کشور در طی زمان، از مقایسه متوسط سن ازدواج مردان و زنان مشخص می‌شود زنان به طور متوسط ۳/۳ سال زودتر از مردان به سن ازدواج می‌رسند.

- در سال ۱۳۷۵، سرپرستی ۵ درصد از خانوارهای کشور را جمعیت جوان به عهده داشته است. از این تعداد خانوارها، ۶/۲ درصد را خانوارهای ۶ نفر و بیشتر تشکیل می‌دهند که نشان دهنده بار سنگین اداره اینگونه خانوارها توسط جوانان است.

- میزان فعالیت جمعیت جوان کشور طی سالهای اخیر کاهش داشته است. بررسی میزان فعالیت جمعیت جوان بر حسب جنس و مقایسه آن با سایر کشورها از میزان فعالیت بسیار پایین زنان جوان کشور خبر می‌دهد.

فهرست منابع و مآخذ مورد استفاده:

- ۱ - سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن، سالهای ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، نتایج تفصیلی کل کشور. مرکز آمار ایران. تهران.
- ۲ - Statistical Charts and Indicators on the Situation of Youth, 1980-1998 United Nations, New York, 1998.